

De bezorgdheid over de evolutie in Egypte en Tunesië, waar de politieke islam opruikt, is volkomen terecht. Scheiding van kerk en staat lijkt de meeste Europeanen vandaag een democratische evidentie. En toch is er enige reden tot bezorgdheid in Europa. In Italië werpen Vaticaan en de katholieke hiërarchie zich volop in de strijd voor Mario Monti. In Rusland illustreerde het proces tegen Pussy Riot de nauwe band tussen Kremlin en orthodoxe patriarch. In Griekenland blijft de orthodoxe kerk ook in crisistijden van alle privileges genieten.

De krant 'Osservatore Romano', spreekbuis van de staat Vaticaan, maakte het standpunt van de Heilige Stoel officieel: Monti is onze man. "Il Vaticano benedice Monti" titelde de krant 'La Repubblica' – Het Vaticaan geeft Monti de zegen. Hij heeft het op zich genomen de politiek weer adeldom te geven, vindt het Vaticaan over de man tijdens wiens eenjarige regeerperiode de werkloosheid en arbeidsonzekerheid en belastingen sterk toenamen.

Een deel van de katholieke hiërarchie had na de val van vroegere bondgenoot Silvio Berlusconi haar hoop gesteld op Angelo Alfano die de rechtse Partito della Libertà (PDL) leidt. "Maar Alfano heeft ons ontgoocheld", aldus de kerkelijke spreekbuis.

Opus Dei

De toenadering tussen het Vaticaan en het politieke "centrum" is onder meer de vrucht van een jarenlange samenwerking via Opus Dei, de ultra-conservatieve lekenorganisatie die sinds de vorige paus, Johannes Paulus II, veel invloed heeft in het Vaticaan. Opus Dei heeft zwaar gelobbyd voor Monti die als bankier veel collega's in die organisatie heeft. Monti's naaste medewerker, Federico Toniato, overhaalde kardinaal Tarcisio Bertone, soort van "Vaticaanse premier" ervan dat de kerk alle belang heeft bij Monti. Diens regering zorgde er alleszins voor dat de kerk vrijgesteld werd van de nieuwe belasting op vastgoedpatrimonium.

De kerk wendde ook haar invloed aan om een deel van de katholieke arbeidersbeweging in Monti's vaarwater te lokken. Enkele vakbondsleiders van de CISL en van de Acli (vergelijkbaar met KWB) zullen op de lijsten van Monti's alliantie prijken.

Europees

Deze rechtstreekse inmenging van de katholieke hiërarchie én van het Vaticaan in de binnenlandse aangelegenheden van een ander land, zijn voor Italië natuurlijk niet uitzonderlijk. Het omgekeerde is eerder uitzondering.

Het kan erger. In Griekenland toonde de crisis nogmaals bloot welke grote privileges de orthodoxe kerk er geniet. Daar is van scheiding tussen kerk en staat geen sprake, de Grieks-orthodoxe kerk is de staatskerk. De premier wordt ingezworen door de aartsbisschop van Athene. Tot in 2011 stond op het Griekse paspoort nog de religie vermeld. Daar kwam alleen een einde aan na een klacht bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens.

In het 'vooruitstrevende' Zweden was de lutherse kerk staatskerk tot 2000. In Denemarken is de Deense Volkskerk dat nog altijd, met het staatshoofd tevens als kerkhoofd. Idem in Noorwegen. Maar dat is niet anders in het Verenigd Koninkrijk waar de koning(in) eveneens hoofd is van de Anglicaanse kerk. En waar 26 Anglicaanse bisschoppen in het parlement, het Hogerhuis, zitten.

In Nederland besluit het gekroonde staatshoofd op Prinsjesdag de troonrede met een bede, en de

wetten worden begeleid door de formule “bij de gratie Gods”. In België staat de scheiding tussen kerk en staat niet impliciet in de grondwet; een poging om die scheiding wettelijk vast te leggen faalde. Intussen blijft het Feest van de Dynastie gepaard gaan met een Te Deum in de kathedraal en blijven religieuze symbolen alom aanwezig in officiële plaatsen.

Frankrijk gaat er prat op een lekenstaat te zijn sinds de wet van 1905. Maar de scheiding geldt dan niet voor de Elzas waar de katholieke kerk wel een bevoorrechte situatie heeft. En onder president Nicolas Sarkozy (2007-2012) kwam die scheiding op de helling; Sarkozy had het over de christelijke wortels van Europa en werd als eerste president ridder van een Vaticaanse orde. Maar huidig minister van Binnenlandse Zaken Manuel Valls (PS) zet er ook geen graten in om als eerste minister in die functie een zaligverklaring bij te wonen.

In veel gewezen “communistische” landen is er een ernstige regressie. In Polen is de wil van de kerk snel wet. In Slowakije wordt een elle discussie over de invloed en de financiering van de katholieke kerk. In Hongarije spelen katholieke en protestantse clerus onder één “patriottisch” hoedje met de zeer rechtse regering van Viktor Orban. In Roemenië is de orthodoxe kerk zogoed als staatskerk geworden. In Rusland illustreerde de affaire rond Pussy Riot vorig jaar hoe innig de banden tussen kerk en Kremlin wel zijn.

Dit is de derde eeuw na de “Eeuw van de Verlichting”. Maar zelfs in Europa, waar het licht werd aangestoken, is er nog een lange weg te gaan. Het is zeker niet vanuit Europa of de EU dat er een vermanend vingertje moet worden opgestoken naar de rest van de wereld.

Dit artikel verscheen oorspronkelijk op [Uitpers](#), webzine voor internationale politiek